

Euskadiko barruko nahiz kanpo migrazioari so

Joaquín Recaño

Geografia Saila eta Centre d'Estudis Demogràfics (CED)
Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)

Laburpen motz honetan Euskadiko barruko nahiz kanpoko migrazioen bereizgarri espazial eta demografikoei erreparatuko diegu, azterketa sintetikoa eginez. Euskadiko migrazio-sistema, barruko nahiz kanpoko, errotik aldatu da, Espainiako beste leku batzuekin batera.

XXI. mendeko lehenengo hamarkadan ustekabeko gorakada izan dute barruko nahiz kanpoko migrazioek, XX. Mendeko hirurogeiko hamarkadatik hona inoiz ez bezalakoa, eta Euskadi ere ez da joera horretatik kanpo egon. Aurreko hamarkadekin alderatuta, barne-joan-etorriak handitzearen arrazoiak dinamika sozial, ekonomiko eta demografikoan eragin handia izan duten bi faktoretan daude: krisi ekonomikoaren aurreko higiezinen eraikuntzaren booma eta horrek egoitza-mugikortasunean duen eragina, eta atzerriko ia 6 milioi etorkin sartu izana; izan ere, horien espazio-birbanaketa erabakigarria izan da lurraldean, barne-migrazioaren dinamika berraktibatzeke eskala guztietan. Horren ondoren, krisi ekonomikoak immigrazio-eredua finikatuta laga du aldi batez (2007an izan zen sarrera-kopuru handiena), eta kanpoko emigrazioaren hazkunde koiunturala ekarri du; horren ondorioak lurralde osora zabaltzen dira, oso ondorio desberdinekin, eta aurreratu dezakegun bezala, bizkortzen ari da.

XX. mendeko hirurogeita hamarreko hamarkadaren erdialdean, landa-exodoan eta urbanizazio-prozesuan oinarritutako barne-migrazioen eredua krisi sakon batean sartu zen. Une horretatik aurrera, migrazio-eredu berri bat sortu zen, honako oinarri hauek dituen: hiri-deskontzentrazioa, sakabanatze geografikoa, eskualde arteko fluxuen inbertsioa (itzulerako migrazioak) eta eskualdeen arteko trukaketa orekatuagoa, gero eta migrazio-saldo txikiagoekin, eta kontakizun hori ezin hobeto aplikatu dakioke Euskadiri.

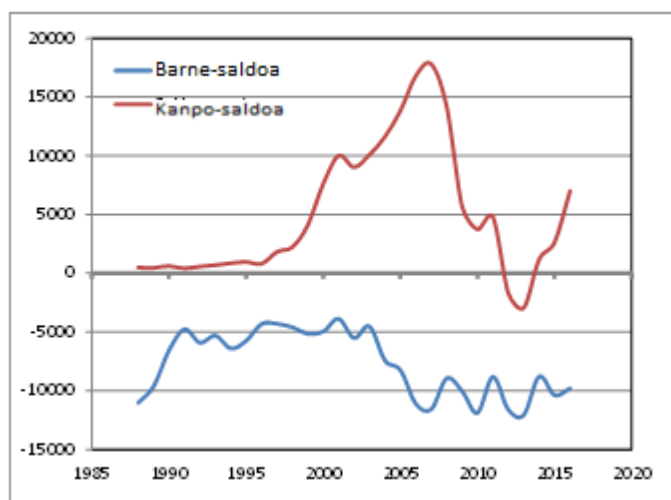
1. taula Euskadiko fluxuen jatorria eta helmuga

Autonomia Erkidegoa	Immigrazioa			Emigrazioa		
	Jatorriak			Destinoak		
	1988-2000	2001-2008	2009-2016	1988-2000	2001-2008	2009-2016
Andaluzia	% 5,8	% 3,8	% 5,2	% 8,6	% 5,9	% 4,4
Aragoi	% 2,5	% 1,4	% 1,7	% 2,8	% 2,0	% 1,5
Asturiasko Printzerria	% 1,9	% 1,0	% 1,2	% 2,0	% 1,5	% 1,2
Balear Uharteak	% 1,4	% 1,0	% 1,2	% 1,9	% 1,6	% 1,3
Kanariak	% 3,6	% 2,1	% 2,4	% 4,4	% 2,9	% 2,2
Kantabria	% 6,6	% 5,2	% 5,7	% 9,7	% 12,6	% 6,5
Gaztela eta Mantxa	% 1,4	% 1,1	% 1,8	% 1,6	% 1,4	% 1,1
Gaztela eta Leon	% 19,2	% 8,0	% 7,7	% 17,9	% 13,0	% 7,5
Katalunia	% 4,7	% 4,3	% 5,9	% 5,2	% 6,2	% 5,6
Valentziako Erkidegoa	% 4,4	% 3,5	% 4,9	% 7,6	% 5,9	% 3,9
Extremadura	% 4,2	% 1,5	% 1,3	% 5,0	% 2,5	% 1,4
Galizia	% 5,7	% 2,8	% 2,4	% 7,1	% 4,7	% 3,0
Madrilgo Erkidegoa	% 9,4	% 5,9	% 6,8	% 10,3	% 9,4	% 8,4
Murtziako Eskualdea	% 0,6	% 1,0	% 1,4	% 0,9	% 0,9	% 0,8
Nafarroako Foru Erkidegoa	% 7,8	% 3,9	% 3,7	% 8,7	% 6,4	% 4,4
Errioxa	% 5,1	% 2,8	% 2,8	% 6,0	% 5,0	% 3,0
Ceuta	% 0,1	% 0,1	% 0,1	% 0,2	% 0,1	% 0,1
Melilla	% 0,1	% 0,1	% 0,1	% 0,1	% 0,1	% 0,1
Atzerria		% 50,5	% 43,5		% 17,9	% 43,6

Iturria: geuk eginikoa, Euskadiko mikrodatuetan oinarrituta.

XX. mendeko 80ko hamarkadaz geroztik, Euskal Autonomia Erkidegoko migrazio-saldoak balio negatiboetan jarraituko du Espainiako gainerako tokiekiko, eta atzerriarekiko migrazio-saldoa esponentzialki haziko da, eta nabarmen aldatuko da krisi ekonomikoaren eraginez. Baina alderdi horri buruz xehetasun gehiagorekin jardungo dugu ikastaroan zehar.

1. irudia: Barruko nahiz kanpoko migrazio-saldoa Euskadin (1988-2016)

Iturria: geuk eginikoa, Euskadiko mikrodatuetan oinarrituta.

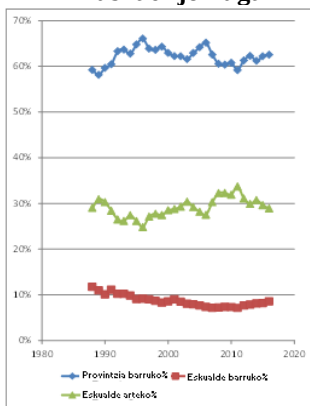
Aldi luze horretako bilakaeraren ezaugarri erabakigarriak distantzia luzeko eta laburreko migrazioen arteko bereizketari dagozkio. Distantzia luzeko mugikortasuna

murriztu zen aprobetxamendu barruko mugikortasuna edo distantzia laburrekoa handitzen zen bitartean. 1960ko hamarkadan izan ziren handien eskualdeen arteko migrazioak Espainian, bai kopuru absolutuetan, bai erlatiboetan. Data horretatik aurrera, behera egingo dute XXI. mendeko lehen urteetara arte; izan ere, aldi horretan, hautsi egin zen joera, laurogeita hamarreko hamarkadarekin alderatuta eskualdez aldatzen diren biztanleen gorakada nabarmenarekin.

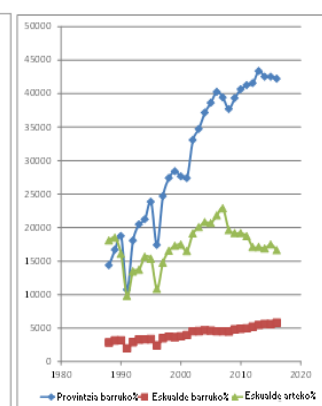
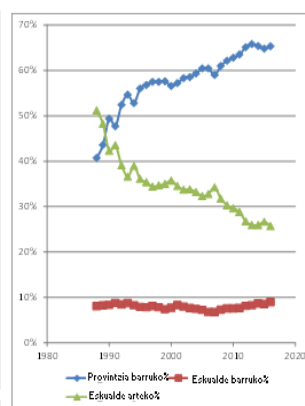
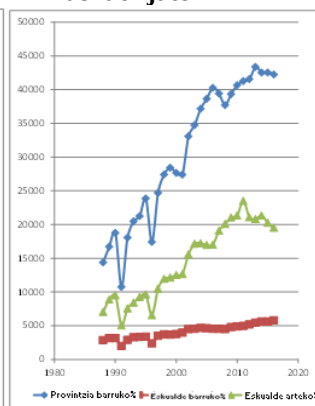
Bestalde, probintzien barruko migrazioak bilakaera okerragoa izan du aldi berean, nahiz eta epe luzerako joera intentsitatea areagotzea izan, bai termino absolutuetan, bai erlatiboetan.

2. irudia Euskadiko barruko migrazioen aldagaiak (1988-2016)

Euskadi jomuga

Euskadi jatorri

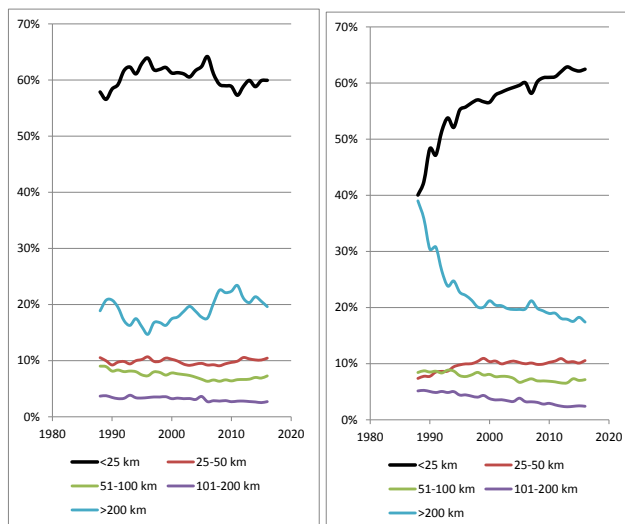
Iturria: geuk eginikoa, Euskadiko mikrodatuetan oinarrituta.

Migrazioen eredu espazialak eraldaketa bikoitza izan zuen urte horietan: etengabe murriztu zen distantzia luzeko mugikortasunaren intentsitatea, eta gaur egun finkatu egin zen distantzia laburreko joan-etorriak nagusi ziren migrazio-eredua. Testuinguru orokor horretan, azpimarratu beharreko egitate nabarmenena da XXI. mendeko lehen hamarkada dela Euskadiko historian izandako aprobetxamendu barneko mugikortasunaren intentsitatearekiko aldia, termino absolutu eta erlatiboetan. Espainian jaiotako biztanleek azkar eta etengabe murriztu zuten migrazioen batez besteko distantzia hirurogeita hamarreko hamarkadaren bigarren erdira arte, eta gero egonkortu egin ziren; atzerrian jaiotakoek, berriz, oso bestelako ezaugarriak izan zituzten: gutxiago garatuta dauden herrialdeetako immigranteek distantzia handiagoak egiten dituzte espainiarrek baino.

Emaitza horiek iradokitzen dute immigrante-talde jakin batzuen barne-migrazioak XXI.

mendeko lehen urteetan tokiko eta eskualdeko lan-merkatuen izandako desorekak konpentsatzeko faktore gisa funtzionatu duela.

3. irudia: Euskal Autonomia Erkidegoko migrazio-distantziak
Sarrerak (distantzia proportzioa) Irteerak (distantzia proportzioa)

Iturria: Geuk egina, 1988-2016 bitarteko Egoitza Aldagaien Estatistiketan oinarrituta

Adinen eremuan, demografoek hainbat ezaugarri nabarmentzen dituzte sexuaren eta adinaren arabera barne-migrazioa tasen profilei dagokienez, eta horiek behin eta berriz errepikatzen dira euskal herritarren artean: migratzaileen kontzentrazio handia heldu gazteen artean, gurasoen migrazioari lotutako migrazio-tasa altuak bizitzako lehen urteetan, mugikortasun txikia 40 urtetik aurrera eta migrazioa berraktibatzeak aukera irteera-fasean. Euskal Autonomia Erkidegoan bizi diren atzerritarrek migrazio-portaera hartzen dute lan-merkatuaren premietan, eta migrazio-joera oso aurreratuak diren adinetara arte luzatzen da, adin horietan ez baita ohikoa bertako biztanleen artean migrazioa egitea. Atzerrian jaiotako biztanleen bizileku-aldaketak ugariagoak dira espainiar gizabanakoenak baino, eta ezaugarri hori Euskadin ere badago. Horrela, atzerritarren barne-migrazioek espainiarrengan erregistratutako intentsitatea hirukoiztu egiten dute, termino erlatibotan. Gainera, biztanleria-talde biek 2008-2012 aldiko krisi ekonomikoari emandako migrazio-erantzuna oso desberdina izan da: nabarmen murriztu dira atzerritarren barne-mugikortasuneko tasak (-% 25) eta adinaren arabera profila aldatu da. Espainiarren artean, berriz, murrizketa ez da ia hautematen intentsitateari (-% 1,9) eta egitura demografikoari dagokienez. Nolanahi ere, krisi ekonomikoaren ondorioak migrazio-tipologia guztietan nabaritzen dira.

Zein faktore indibidualek azaltzen dute euskaldunen barne-mugikortasuna?

Gazteen artean, emakumeak gutxiago mugitzen dira migrazio mota guztietan, baina aldeak handiagoak dira eskualde barruko migrazioen artean. Atzerrian jaiotakoen mugikortasuna handiagoa da migrazio mota guztietan. Ezkongabeak gainerako egoera zibiletan baino gutxiago mugitzen dira, batez ere distantzia laburreko mugikortasunean; aldiz, ezkontza desagiteak nabarmen areagotzen ditu joan-etorria egiteko aukerak, ezkonduetako pertsonen dagokienez. Hezkuntza-prestakuntzaren hedapenak gazteen migrazio-joera areagotzen du, jardueraren batera irteteko adinean dauden pertsonen artean, emakumeek mugikortasun txikiagoa dute. Espainiako gainerako lekuetan jaiotako pertsona batek Euskadin jaiotako pertsona batek baino probabilitate handiagoa du jardueratik irteteko adinean eskualdeen arteko mugimendu bat egiteko. Prestakuntza-maila handitzeak edozein motatako joan-etorrien probabilitatea handitzen du jarduera-ondoko etapetan.

Kontuan hartu beharreko emaitza nagusiak

XXI. mendeko lehen hamarkadan, migrazio-eredu bat finkatu zen. Eredu horretan, bizitegi-izaerako migrazioak, helmugen sakabanaketa eta murrizketa-aldi luze baten ondoren nolabaiteko egonkortasuna lortu duten migrazio-distantziak nagusitzen ziren. Hala ere, urte horiek salbuespenezko aldia dira Espainiako barne-migrazioen historian, eta, bertan, barneko migratzaileen kopuru absolutu handiena kontabilizatzen da, eta intentsitate erlatibo handienak erregistratzen dira migrazio-estatistikak daudenetik distantzia laburreko migrazioen artean. Aldi horretan, migrazio-ereduaren berritasun nagusia atzerritarrek barneko migrazio-mugimenduetan izan duten egiturazko rola da. Hala ere, XXI. mendeko lehen hamarkadan, ohiz kanpoko baldintza ekonomiko, sozial eta demografikoak desagertu egin dira (higiezinaren merkatuaren gorakada, belaunaldi osoak emantzipazioaren bila, immigrazio handia). Datozen urteetan, barne-mugikortasunak behera egingo du termino absolutu eta erlatiboetan; izan ere, barne-migrazioaren ikuspegitik ohiz kanpoko izaera eragin zuten faktoreen ordean, higiezinaren merkatua bat-batean uzkuratu da, atzerritik sartzeko fluxuak izugarri murriztu dira, eta horri atzerrira emigratzearen larrialdia eta belaunaldi gazte gutxiak gehitu zaizkio. Horregatik guztiagatik, esan dezakegu krisi ekonomikoak amaitu egin duela Espainiako historiaren barruko migrazio-mugikortasun handieneko aldia. Baina zerk ekarriko digu etorkizuna? Azken datu ekonomikoek berraztertutako egin dezakete azken bilakaera, batez ere kanpoko migrazioari dagokionez.

Zenbait erreferentzia bibliografiko

- Cabré, Anna; J. Moreno, J. eta Isabel Pujadas (1985). "Cambio migratorio y reconversión territorial en España". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 32:43-65.
- Elizburu, R. T. (2007). Las migraciones internas en el País Vasco durante el periodo 1991-2001. Evidencias de un proceso de contraurbanización. *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, (43), 85-106.
- García Abad, R. (2004). Historias de emigración: factores de expulsión y selección de capital humano en la emigración a la Ría de Bilbao (1877-1935). Universidad del País Vasco, Servicio Editorial= Euskal Herriko Unibertsitatea, Argitalpen Zerbitzua.
- García Coll, Arlinda. eta John Stillwell (1999). "Inter-provincial Migration in Spain: Temporal Trends and Age-Specific Patterns". *International Journal of Population Geography*, 5: 97-115
- Recaño, Joaquín (2003). "La movilidad geográfica de la población extranjera en España: un fenómeno emergente". *Cuadernos de Geografía*, 72:135-156
- Recaño, Joaquín (2004) "Migraciones internas y distribución espacial de la población española", Jesús Leal Maldonado (koord) *Informe sobre la situación demográfica en España*, Madril, Abril Martorell Fundazioa, orr. 187-230
- Recaño, Joaquín (2003). (2006). Biztanleria trukeak Espainiako eskualdeen artean. Espainiako demografiaren lurraldekako azterketa: 2006 (pp. 273-318). Fernando Abril Martorell Fundazioa.
- Recaño, Joaquín (2015). Migrazioak. Espainian, 2015: Egoera soziala. Ikerketa Soziologikoen Zentroa (CIS) 74-84.
- Romero, Joan eta José María Albertos (1993). "Retorno al sur, desconcentración metropolitana y nuevos flujos migratorios en España". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 63:123-144

Eranskina

Kanpoko migrazioa eta krisi ekonomikoa

Euskadira iristen den kanpoko immigrazioaren osaera, jaioterriaren arabera

Aldia	Espainia	EB-15 eta PD	Gainerako Europa	Afrika	Latinoamerika	Asia	Guztira
2000-2007	5.982	11.528	19.095	16.271	63.047	5.645	121.568
2008-2015	8.859	10.675	21.116	27.832	51.501	12.358	132.341
2000-2007	% 4,9	% 9,5	% 15,7	% 13,4	% 51,9	% 4,6	% 100,0
2008-2015	% 6,7	% 8,1	% 16,0	% 21,0	% 38,9	% 9,3	% 100,0
Aldakuntza	% 1,8	% -1,4	% 0,2	% 7,6	% -12,9	% 4,7	

Euskaditik irteten den kanpoko emigrazioaren osaera, jaioterriaren arabera

Aldia	Espainia	EB-15 eta PD	Gainerako Europa	Afrika	Latinoamerika	Asia	Guztira
2002-2007	7.692	2.538	2.838	3.920	7.376	1.281	25.645
2008-2015	16.986	11.298	16.852	19.596	33.920	6.596	105.248
2000-2007	% 30,0	% 9,9	% 11,1	% 15,3	% 28,8	% 5,0	% 100,0
2008-2015	% 16,1	% 10,7	% 16,0	% 18,6	% 32,2	% 6,3	% 100,0
Aldakuntza	% -13,9	% 0,8	% 4,9	% 3,3	% 3,5	% 1,3	

Iturria: geuk eginkoa, Euskadiko mikrodaturtan oinarrituta.